Samuel Huntington, Medeniyetler Çatışması (Kitap Tanıtımı ve Değerlendirme) ¹

Cengiz KARTIN*

* Assistant Professor. Dr., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. Kayseri, Turkey E-mail: cengizkartin@gmail.com

Copyright © 2015 Cengiz KARTIN. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

Samuel Huntington's The Clash of Civilizations was written in 1993 by him. Study is a work containing the article and the responses to this article. Work is composed of two main parts. Makes the important point of this study is the process that began with the September 11 attacks by some strategists that is exactly the way towards a world where it is hidden in Huntington's fictionalized articulate.

Keywords: Samuel Huntington, Civilizations, Clash of Civilizations, Turkey, September 11

ÖZET

Çalışma, Samuel Huntington'ın 1993 yılında kaleme aldığı Medeniyetler Çatışması başlıklı makaleyi ve bu makaleye tepkileri içeren bir eserdir. Eser iki ana bölümden müteşekkildir. Çalışmayı önemli kılan husus, 11 Eylül saldırısı ile birlikte başlayan sürecin tam da Huntington'ın kurguladığı bir dünyaya doğru yol alındığının kimi stratejistler tarafından dillendirmesinde gizlidir.

Anahtar Kelimeler: Samuel Huntington, Medeniyet, Medeniyetler Çatışması, Türkiye, 11 Eylül

¹ Samuel Huntington, Medeniyetler Çatışması, Derleyen: Murat Yılmaz, Vadi Yay., Ankara 1997)

Medeniyetler Çatışması

Huntington'ın kurguladığı dünya sistemi ve onun yazdıklarına karşı bilim adamlarının tepkilerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

Bundan Sonraki Mücadele Modeli

Huntington'a göre bundan sonraki mücadelenin modeli ideolojik veya ekonomik değil; kültürel olacaktır. Milletlerarası mücadele asıl olarak, farklı medeniyetlere sahip devletler arasında gerçekleşecektir.

Tarihin ilk yıllarından 1789 yılına değin yapılan mücadeleler krallar, prensler arasında gerçekleşti. Bu tarihten sonra mücadele millî bir hüviyet alarak milletlerarasında gerçekleşmeye başladı. R.R. Palner 1793'te bunu *Krallar arasındaki savaşlar bitti; milletlerarasındaki savaşlar başladı* şeklinde ifade etmiştir. Bu durum I. Dünya Savaşına değin devam etti. Bu tarihten sonra ideolojiler mücadelesi başladı. Bu mücadele önce komünizm ve faşizme karşı liberal demokrasi arasında ; daha sonra da liberal demokrasi ile komünizm arasında gerçekleşti. Bu mücadele 20. Yüzyıl ortalarından itibaren *Soğuk Savaş Dönemi* olarak isimlendirildi. 1990 yılında SSCB'nin dağılması ile bu dönem sona erince; mücadele *Batılılar* ile *Batılı Olmayanlar* arasında gerçekleşmeye başladı.

Medeniyetlerin Tabiatı

Soğuk savaş döneminde ülkeler: birinci dünya ülkeleri, ikinci dünya ülkeleri ve üçüncü dünya ülkeleri diye kategorilere ayrılmıştı. Bu dönemin sona ermesinden sonra bu kategoriler, milletlerin medeniyetleri ile alakalı olarak belirlenmeye başladı.

Medeniyet, kültürel bir varlıktır. Mesela İtalya'yı ele alalım: İtalya'nın kuzeyinde tarımla uğraşan biri ile güneyde tarımla uğraşan birinin kültür yönünden farklılığı olabilir; ancak onlar Alman köylülerinin kültürü karşısında ortak bir İtalyan kültürüne sahiptirler. Bu şekilde Arapları Çinlilerden, Çinlileri Araplardan, Arapları da Avrupalılardan ayırmak mümkündür. Bu suretle bir medeniyet, insanların kendilerini diğer insanlardan ayırt eden yönünden başka, onların sahip olduğu en büyük kültürel kimlik seviyesidir.

Medeniyetler, Çin gibi çok kalabalık bir topluluğu ihata edebilirken, Afrika'nın ilkel ve az sayıda bir topluluğunu da ihata edebilir. Medeniyet, tek bir millettten teşekkül ettiği gibi (Japon) bir çok milletin birlikteliğinden de (İslam) teşekkül edebilir.

Medeniyetler tarihin tüm evrelerinde yükseliş ve düşüşlere sahne olmuştur. Bugün Batı Medeniyeti yükseliştedir; ancak onun da bir gün çökmeyeceğine dair bir garanti bulunmamaktadır.

Medeniyetler Niçin Çatışacak ?

Medeniyet kimliği gelecekte gittikçe artan bir şekilde ehemmiyet kazanacak ve dünya büyük ölçüde 7-8 medeniyetin birbiri ile etkileşimi ile şekillenecektir. Halen yaşayan medeniyetler şunlardır:

- 1- Batı Medeniyeti
- 2- İslam Medeniyeti
- 3- Japon Medeniyeti

- 4- Hint Medeniyeti
 - 5- Slav-Ortodoks Medeniyeti
 - 6- Latin-Amerikan Medeniyet
 - 7- Çin Medeniyeti
 - 8- Afrika Medeniyeti
- Peki bunlar niçin çatışacak ?

1. Medeniyetler arası farklılıklar ciddi farklılıklardır.

Medeniyetler birbirlerinden tarih, dil, kültür, gelenek ve en önemlisi de din itibarıyla birbirlerinden ayrılmaktadır. Farklı medeniyetlerin insanları; eşitlik, hak, sorumluluk, özgürlük... v.s. gibi temel konularda farklı görüşlere sahiptirler. Bu farklılıklar asırların ürünüdür ve bir anda izale olmaz.

2- Dünya gittikçe daha küçük bir yer haline geliyor.

Farklı medeniyetlerin insanları arasındaki etkileşim gittikçe artıyor. Bu artan etkileşimler medeniyet şuuru ve medeniyetlerin kendi bünyelerindeki müştereklerin yanı sıra medeniyetler arasındaki ayrılıkların fark edilmesini de güçlendiriyor. Farklı medeniyetlerin insanları düşüncelerini tarihin derinliklerine yaymak için farklılık ve mücadelelerini abartarak canlandırmak suretiyle insanların medeniyet şuurlarını artırıyorlar.

3- Dünya çapındaki sosyal değişiklikler ve ekonomik refahın artması, insanları eski mahallî kimliklerinden uzaklaştırıyor.

Bunun sonucu olarak millî devletler zayıflıyor; bunun yerine din devreye giriyor ve millî sınırlardan çok, din eksenli bir birlikteliğe doğru gidiliyor.

4- Batı şuan gücünün zirvesindedir.

Batılı olmayan toplumlarda ecdat fenomenine dönüş ortaya çıkıyor. Bu toplumların elitleri önceleri Oxford, Sorbone gibi üniversitelerde eğitim görürler ve batı yanlısı düşüncelerini de kendi halklarına anlatırlardı. Ancak şimdi tam zıttı bir durum görünmektedir. Halklar batıya yönelirken; elitler millîleşmeye, eskiye dönmeye çalışmaktadırlar.

5- SSCB dağıldıktan sonra komünistler demokrat olmuşlardır; ancak hiç bir Azeri Ermeni olmamıştır.

Sınıf ve ideolojilerde soru *sen hangi taraftasın?* şeklindeydi. Ancak medeniyetler arasındaki çatışmalarda bu soru *sen nesisin?* şeklini almıştır. Burada din, milletin önüne geçmiş durumdadır. Bir insan hem Fransız hem de Arap olabilir; ancak hem Katolik hem de Müslüman olamaz.

6- Ekonomik bölgeciliğin artması ile bu çatışma gerçekleşecektir.

AB, Avrupa kültürü ve Hristiyanlığının paylaşıldığı bir temele dayanır. Bu anlamda Japonya, Asya'dan beklediğini asla elde edemez. Çin ise aynı durumda beklentisinin üzerinde bir durumla karşılaşır. Soğuk savaş döneminin sona ermesinden sonra kültürel ortaklıklar ideolojik farklılıkları bertaraf etmiştir.

İnsanlar kimliklerini etnik ve dinî terimlerle tanımladıkça farklı din ve etnik yapılara mensup insanlarla kendileri arasında, birbirine karşı, bir *biz* ve *onlar* ilişkisinin var olduğunu muhtemelen göreceklerdir. SSCB'nin yıkılması ile geleneksel etnik kimlikler tebarüz etmeye başlamıştır. İdeolojik temelde destek ve ittifak sağlamak gitgide zayıflarken hükümetler ve gruplar sürekli artan bir şekilde ortak din ve medeniyet kimliğine müracaat etmek suretiyle destek sağlamaya çalışıyorlar.

Medeniyetler çatışması iki şekilde ortaya çıkar:

1. *Mikro seviyede*: Bosna'da ki olaylar buna örneklemdir.
2. *Makro seviyede*: Tüm dünya devletlerinin savaşıması şeklinde.

Medeniyetler Arasındaki Fay Kırıkları

Huntington'a göre Batı ve İslam medeniyetleri arasındaki mücadele 1300 seneden beri devam etmektedir. İslam devletleri ortaya çıkışlarının ilk günlerinden itibaren devamlı surette Batıya fütuhatta bulunmuşlardır. Batılı devletler buna *Haçlı Seferleri* ile mukabelede bulunmuşlardır.

Osmanlılar, 14. – 17. Yüzyıl aralığında Orta Doğu ve Balkanlar'ı idare etmişler; İstanbul'u fethederek Bizans İmparatorluğunu yıkmışlardır. Ayrıca Avrupa'nın kalbi olan Viyana'yı 2 defa kuşatmışlardır. Bu üstünlük durumu 18. Yüzyıla değin sürmüştür. Bu tarihten sonra batı atağa geçmiştir ve bugün de dünya hakimiyetini elinde tutmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası klasik sömürgecilik tarihe karışırken Arap milliyetçiliği de hortlamaya başlamıştır. Hızla gelişen Avrupa sanayisi, petrol ihtiyaçları sebebi ile Orta Doğu ülkelerine bağımlı hale gelmişlerdir ki bu durum çok tehlikelidir.

1945'li yıllar Arap-İsrail çatışmaları ile, 1950'li yıllar Fransa'nın Cezayir'i işgali ile, 1956'lı yıllar ise; İngiltere ve Fransa'nın Süveyş Kanalını işgali ile geçmiştir. Huntington'a göre bu mücadeleler Batı ve İslam Dünyası arasında gerçekleşmiştir. Bu savaşlardan sonra da Batı ve İslam Dünyası karşı karşıya gelmiştir ve gelmeye de devam edecektir. Bu durum; İslam ülkelerinde Batı aleyhtarı güçlerin kuvvetlenmesine, aynı durumun da Batı'da İslam aleyhtarı bir görünüme bürünmesine neden olmuştur ki bu durumu Hindu Müslüman yazar Akbar *Batının bundan sonra karşılaşacağı meydan okuma kesinlikle Müslüman aleminden gelecektir* şeklinde yorumlamıştır. Bu görüş, şarkiyatçı Bernard Lewis tarafından da farklı cümlelerle ifade edilmiştir.

Arapların tarihinde köle olarak kullanılma olduğu için Hristiyan dünyası ile münasebet kurarken bu durum akıllarının bir köşesinde durmaktadır.

Bosna katliamı Sırp-Arnavut çatışmaları, Ermeni-Azeri mücadeleleri v.b. gibi bir çok çatışmalar geleceğe emsal teşkil edecektir. Daha önceden tarih boyunca devam eden Türk-Rus çatışmasını da hatırlamak da yarar vardır.

Pakistan ve Hindistan çatışması, ayrıca Hindistan içerisindeki guruplardan Hindular ve Müslümanlar arasındaki çatışmalar dinî boyutlu olup bir *medeniyetler çatışmasıdır*.

Çinliler; hem Tibetliler ile hem de Doğu Türkistanlılar ile sürekli mücadele halindedirler. Ayrıca Çinlilere göre SSCB'nin dağılması ile soğuk savaş dönemi kapanmamış sadece bir devlet sahnedan çekilmiştir. Yani SSCB'nin yerini Çin almıştır. Mücadele Çin ile ABD arasında gerçekleşecektir. Aynı cümleler Japonya için de ifade edilmiştir. Buradaki mücadele ekonomik açıdan gerçekleşecektir. Halbuki ABD'nin Avrupa ile de ekonomik açıdan problemleri vardır. Ancak mücadelenin Avrupa ile ABD arasında geçeceği öngörülmüyor. Buradaki temel esprisi ABD kültürü ile Avrupa kültürünün çok da birbirinden ayrı değerlendirilmemesinde gizlidir.

Medeniyet Saflaşması – Akraba Ülke Sendromu

Bir medeniyete mensup devlet veya devletler, farklı medeniyetten bir devletle savaşa girdiğinde tabii olarak kendi medeniyetine dahil ülkelerden yardım talebinde bulunmaya gayret eder. Huntington'a göre Soğuk Savaş dünyasının bitiminden itibaren medeniyet ortaklığı, yani Greenway'in *akraba ülke sendromu* diye isimlendirdiği şey, geleneksel kuvvet dengesi ve siyasi ideolojilerin yerini almaya başlayan bir süreci anlamlandırmıştır. Bu, Körfez savaşı ve Bosna savaşında resmen görülebilir. Bu savaşlar tam anlamı ile bir medeniyetler arası savaş değildi ama medeniyetler saflaşmasının bazı unsurlarını ihtiva etmesi açısından önemlidir. Yine Huntington'a göre medeniyet saflaşmasına örnekler verilecek olsa, şu üç önemli olay bu durumu açıklaması açısından son derece önemlidir:

1. Olay: Körfez Savaşı

Körfez Savaşında Saddam'ı sadece bir kaç Arap devleti alenen destekledi ise de, Arap eliti tam anlamı ile Saddam'ın yanında yer almıştır. Bu savaş sırasında -aynen Usame bin Laden örneğinde olduğu gibi- Mekke'nin Umm Al-Qura Üniversitesinde İslami çalışmaların dekanı Safar al-Hawari *Bu, dünyanın Irak'a karşı olması değildir; Batının İslama karşı olmasıdır* şeklinde açıklama yapmıştır. Aynı savaşla ilgili Ürdün Kralı Hüseyin de *Bu, yalnız Irak'a karşı değil; Araplara ve tüm Müslümanlara karşı bir savaştır* diye bir beyanatta bulunmuştur.

2. Olay: Ermenistan - Azerbaycan Mücadelesi

1992-93 yıllarındaki Ermenistan ile Azerbaycan mücadelesinde Ermenistan'ın askerî başarıları, Türkiye'nin Azerbaycan yanında Akraba ülke sendromu nedeni ile yer almasına neden olmuştur. Bir Türk yetkili bu durumla ilgili *Ermenistan, güçlü bir Türkiye'nin varlığını hissetmelidir* derken Cumhurbaşkanı Turgut Özal *Türkiye, Ermenistan'a dışlarını göstermelidir* ifadelerini kullanmış, Türk uçakları Ermenistan üzerinde keşif uçuşlarında bulunmuştur. Sonra Ermenistan'a hava uçuşlarına ve yiyecek sevkıyatına da sınırlama getirilmiştir.

3. Olay: Bosna'da Yaşananlar

Bosna olaylarında Müslümanların iddiasına göre Batı, çifte standart uyguladı ve vahşete seyirci kaldı. Hırvatistan bağımsızlığını ilan edince hemen hemen tüm Avrupalı devletler tarafından tanındı. İran BM'nin öngördüğü silah ambargosuna rağmen Bosna'ya silah sevkiyatında bulunmuştur; ayrıca çeşitli Müslüman ülkelere gelen 4.000 insan da Bosna'da savaşa katılmıştır. Suudi Arabistan, savaş devam ederken 1992'de Boşnaklara öyle yardım etmiştir ki Boşnaklar, Sırlarla savaşacak kapasiteye gelmişlerdir.

Huntington vermiş olduğu bu üç örnekten yola çıkarak medeniyet saflaşmasının bugüne kadar sınırlı kaldığını; fakat bunun hızla büyümekte olduğunu ve ciddi ölçüde yayılma potansiyelini de bünyesinde barındırdığı iddiasındadır. Yine Huntington'a göre İran Körfezi, Kafkasya ve Bosna'daki ihtilaflar devam edip gittikçe, milletlerin konumları ve aralarındaki farklılıklar artan bir biçimde medeniyet hatları boyunca devam edecektir. Popülist politikacılar, dinî liderler ve medya bu noktada kitle desteğini harekete geçirmenin ve mütereddit hükümetleri baskı altına almanın kudretli bir vesilesidir. Gelecek yıllarda mahallî çatışmalar, Bosna ve Kafkasya'da olduğu gibi, medeniyetler arasındaki fay kırıkları boyunca çok büyük bir ihtimalle daha büyük savaflara dönüşecek ve *şayet olursa bundan sonraki dünya savaşı; medeniyetler arasında bir savaşa dönüşecektir.*

Batı ve Geri Kalanlar Karşı Karşıya

Huntington'a göre Batı, şuan rakipsizdir. Süper güce sahip SSCB ortadan kalmıştır. Batı, Japonya hariç herhangi bir ekonomik bir meydan okuma ile karşı karşıya değildir.

BM güvenlik konseyi veya IMF'nin aldığı Batı menfaatlerini yansıtan kararlar, dünya topluluğunun arzularını yansıtmıyormuş gibi takdim edilir. Batı, IMF ile kendi menfaatlerini önde tutmak şartıyla diğer ülkelere yardımda bulunmaktadır.

Batı, Irak'ta en büyük Arap ordusunu yenmekle kalmamıştır, Araplar üzerindeki baskı ve denetimini de her geçen gün pekiştirme fırsatını da elde etmiştir. Ayrıca Batı, kendi menfaatlerini sürdürebilmek için milletlerarası kuruluşları kullanmış ve kullanmaya da devam edecektir. Batı dışındaki ülkeler bunu böyle görmektedirler.

Gelecekte dünya sisteminin mihveri muhtemelen Mahbubabi'nin tabiri ile *Batı ve Geri Kalanlar* arasındaki mücadele, Batılı olmayan medeniyetlerin Batılı güç ve değerlere verdikleri karşılıklar şeklinde olacaktır.

Huntington, yukarıda çizmiş olduğu çıkması muhtemel çatışmayı daha da gerçekçi kılabilmek için görüşünü destekleyici tabloyu da yine kendisi çizmiştir. Huntington'ın çizmiş olduğu bu tabloda bazı ülkeler *Bölünük Ülke* olarak isimlendirilmiştir. Bölünük ülkelerde vasat bir seviyede kültürel bir birlikteliğe sahip olunduğunu savunan Huntington'a göre bu ülkelerde yaşayan insanlar hangi medeniyete mensup oldukları konusunda bölünmüşlerdir. Bu ülkelerin liderleri ülkelerini süratle Batılılaştırmaya çalışırken memleketin tarih, kültür ve gelenekleri Batılı değildir. Bu ülkeler ve özelliklerini Huntington şu şekilde sıralamıştır:

1-Türkiye

Huntington'a göre bölünmüş ülke olarak dünyada nitelenecek en önemli örnek Türkiye'dir. Ona göre Türkiye, Mustafa Kemal döneminde köklü atılımlar yaptı sonra NATO'ya üye oldu, AB'ye üye olmak için müracaat etti v.s. Türk aydını ve elitleri Batılılaştıklarını iddia etseler de bu, Batı tarafından kabul görmemiştir. Huntington'ın Türkiye ile ilgili en önemli iddiası ülkenin bir ülke olmasından kaynaklı AB'ye giremeyeceği; ayrıca Mekke'yi de reddettiği için yönünü Taşkent'e çevireceği şeklindedir.

2- Meksika

Yazara göre 1980'lerden sonra Meksika, ABD ile muhalif olmak yerine onunla birlikte hareket ediyor. Bu nedenle liderler, Meksika kimliğini yeniden tanımlamaya başlamışlar; ancak ülkedeki bazı kimselerce -tıpkı Türkiye'de olduğu gibi- tepki ile karşılanmışlardır.

3- Rusya

Rusya'nın Batı'nın bir parçası mı yoksa ayrı bir Slav- Ortodoks medeniyetinin lideri mi olduğu sorusu yazara göre Rus tarihinin mükerrer sorusudur. Boris Yeltsin, ülkeyi Batılılaştırmak için çok çaba sarf etmiştir; ancak o da ülkedeki muhafazakarlarca tepki ile karşılanmıştır. Bu muhalifler Batı'nın yerine Müslüman ülkeler ve Çin ile daha iyi ilişkiler kurulmasını istemektedirler. Batıya karşı Rus halkının % 40'ı müspet; %36'sının menfi görüşte olduğu 1992'deki araştırmalarda tespit edilmiştir.

Huntington'a göre bölünük ülkeler medeniyet kimliğini yeniden tanımlayabilmek için o ülke içindeki siyaset ve ekonomi çevreleri, halk ve hakim guruplar buna istekli olmalıdır. Bunlardan üçü Meksika'da, ilk ikisi de Türkiye de mevcutken; Rusya'da bunların hiç birisinden söz edilemez.

Konfüçyen- İslam Bağlantısı

Japonya, Batı karşısında eşi benzeri olmayan bir yer tesis etmiştir. Ancak Japonya, önemli meselelerde Batı'nın bir üyesi değildir. Batıya üye olmayan ülkeler Batıya karşı siyasî ve ekonomik birliktelikler sağlamaya çalışmaktadırlar. Yazara göre bunun en tipik örneği Konfüçyen-İslam bağlantısıdır. Batılı olmayan memleketler mütemadiyen silahlı güçlerini değil azaltmak artırmanın her türlü çarelerine başvururken, batılı devletler silah azaltımına gitmektedirler.

Soğuk Savaş döneminde, silahsızlanmaya doğru adım atılmasının nedeni: Batı ile SSCB arasında bir denge tesis etmektir. Şimdi ise amaç: Batı karşısında güçlerin oluşmasını engellemektir. Batı bunu, milletlerarası anlaşmalar, iktisadî baskı ve silah kontrolleri ile yapmaya çalışıyor.

Batıya karşı Konfüçyen-İslam birlikteliği arasındaki mücadele nükleer, kimyevi ve biyolojik silahlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Batı, silahlarını azaltırken kendi menfaatleri neyi

gerektiriyorsa onu yapmıştır. Konfüçyen-İslam birlikteliği ise değil silahların azaltılması hangi silah olursa olsun onu elde etmeye çalışarak hayatlarını devam ettirmeye çalışıyorlar.

Körfez savaşı sonunda Hindistan Savunma Bakanına bu savaştan hangi dersleri çıkardınız diye sorulduğunda bakan, aynen şöyle demiştir: *Nükleer silahlara sahip olmadıkça asla Birleşik Devletlerle savaşmayın.* Şu an (1993) Çin'de nükleer silahların mevcudiyeti bilinmektedir. Pakistan ve Hindistan bu silahları yayma kapasitesine sahip; İran, Irak ve Cezayir ise bu silahlara sahip olmak istemektedir.

Çarpıcı bir ekonomik gelişme ile su yüzüne çıkan Çin, askerî harcamalarını hızla artırıyor, silahlarını modernize ediyor ve uzun menzilli füzeler geliştiriyor. Ayrıca silah teknolojisi ihracatçılığına da hızla girmektedir. Çin; Cezayir, Hindistan ve Pakistan ile çeşitli silah ve nükleer teknoloji konusunda alış verişte bulunmakta, İran'a da silah satışında bulunmaktadır.

Şu an Batının karşısında Konfüçyen-İslam birlikteliği oluşmakta ve bu durum Batının menfaatleri ile uyumamaktadır. Bu durumun tedbirleri vaktinde alınamazsa bu birliktelikten Batı çok zararlı çıkacaktır.

Batı İçin Neticeler

Huntington yukarıda çizmiş olduğu tablonun batı dünyası için şu sonuçları beraberinde getirdiğini düşünmektedir:

- 1- Medeniyetler arası farklılıklar mühim ve çok ciddidir.
- 2- Medeniyet şuuru artmaktadır.
- 3- İdeolojiler arası mücadelenin yerine medeniyetler arası mücadeleler yaşanacaktır.
- 4-Başarılı siyaset ve ekonomi müesseseleri medeniyetler arası olmaktan ziyade medeniyetler içerisinde gelişecektir.
- 5- Farklı medeniyete mensup gruplar arası mücadele, aynı medeniyete mensup gruplar arası mücadeleden daha sık ve daha şiddetli olacaktır.
- 6- Dünya siyasetinin hakim mihreri *Batı* ve *Geri Kalanlar* arasındaki münasebetler şeklinde olacaktır.
- 7- Batılı olmayan ülke elitleri, ülkelerini batılılaştırmaya gayret sarf edecekler ancak tepki ile karşılanacaklardır.
- 8- Orta vadeli gelecekte merkezî bir mücadele Batı ile Konfüçyen-İslam devletler arasında vuku bulacaktır.

Batı Ne Yapmalıdır?

Çıkarılması yapılan olayların başlaması halinde batının ne yapacağı sorununun da tartışılması gerektiğini düşünen yazar, konu ile ilgili şu önerileri sunmuştur:

- 1- Doğu Avrupa ve Latin Amerika ülkeleri, Batı toplumlarına katılmalıdır.
- 2- Rusya ve Japonya ile daha sıcak ilişkiler geliştirilmelidir.

3- Konfüçyen-İslam devletlerinin askerî kapasitelerini hafifletecek tedbirler alınmalıdır.

4- Konfüçyen-İslam birlikteliğinin farklılıkları bulunmalı ve bunlar kullanılmalıdır.

5- Batılı değerlere yakınlık duyanlar desteklenmelidir.

6-Batılı menfaatleri koruyan milletlerarası müesseseler güçlendirilmeli ve bu yapılırken diğer devletler buna karıştırılmamalı.

Huntington'a göre uzak olmayan bir gelecekte cihanşümul bir medeniyet olmayacak; fakat bunun yerine her biri başkalarıyla beraber yaşamayı öğrenmek zorunda kalacak farklı medeniyetlerden mürekkep bir dünya olacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümü makaleye gösterilen tepkileri ihtiva etmektedir ki bu tepkiler şu şekilde sırlanmaktadır:

Ahmet Davudoğlu, *Fukuyama'dan Huntington'a*

Muhteva açısından birbiri ile çelişen bu iki tez, zamanlama ve ABD dış politikasının teorik zeminini oluşturmak bakımından ciddi benzerlikler arz etmektedir. Fukuyama, tezinin ilk versiyonunu Romanya devriminin ve Berlin duvarının yıkılmasının oluşturduğu romantik ve iyimser bir ortamda yazmış ve serbest piyasa mekanizmasına dayalı Batı liberal demokrasisinin mutlak zaferini ilan etmiştir. Bu teoriye göre: İnsanoğlunun tarih boyu süren arayışı, Batı liberal demokrasisinin getirdiği değerlerle nihai mükemmeliyete ulaşmıştır. Fukuyama'ya göre artık bütün alternatif değer sistemleri ve medeniyet yapıları tarihin bu son evresinde, Batı medeniyetinin üstün değerlerine boyun eğmek zorunda idi. Bu yaklaşım, yeni dünya düzeni fikrinin entellektüel zeminini oluşturdu.

Bana göre bu tez Batı medeniyetinin geçirmekte olduğu kriz sürecini örtmeye çalışan entellektüel bir çabadan ibarettir. Bosna'da yaşanan insanlık dramı tarihin değil ama, bu hülyalı tezin sonu oldu. Bu olay, Batı medeniyetinin yaşadığı değer krizini ve uluslararası sistemin çarpıklığını ortaya koydu. Böylece Fukuyama'nın tezi çürütülmüş oluyordu. Bundan sonra Huntington devreye girdi.

Huntington'a göre: dünya politikası yeni bir evreye giriyordu ve bu evrede ideolojik ve ekonomik çatışmalar yerini kültürel çatışmalara bırakıyordu. Ona göre: gelecekteki politik çatışma alanları medeniyet çatlaklarının olduğu bölgelerde vuku bulacaktı. Huntington'a göre bunun sebepleri de şunlardır:

- 1- Medeniyetler arası farklılıklar temel farklılıklardır.
- 2- Medeniyetler arası ilişkiler yoğunlaşırken farklılıklar belirginleşmektedir.
- 3- Fundamantalist hareketler giderek hız kazanmaktadır.
- 4- Batı dışındaki toplumların elitleri yerelleşme eğilimindedirler.

5- Kültürel farklılık ekonomik ve siyasî farklılıktan daha önemlidir.

6- Ekonomik bölgecilik artmaktadır.

Fukuyama, Batı değerlerinin evrenselleşeceğini savunurken: Huntington, yerel medeniyetleri harekete geçiren alternatif belirleyiciliği ortaya koyuyor yani Fukuyama'dan daha tutarlı bir görüş öne sürüyor.

Fukuyama'nın tezi ile Batı medeniyetinin felsefî ve sistematik unsurları yüceltiliyor, Huntington'ın tezinde ise; İslami ve Konfüçyanist medeniyetler, çıkan siyasî huzursuzluk ve bunalımların sorumlusu olarak takdim ediliyor. Huntington, bunu yaparken Arnold Toynbee'nin görüşlerinden istifade ediyor. Bu istifadeyi tam olarak da yapamıyor. Çünkü Tonybee, kitabının ilerleyen sayfalarında dünya üzerinde yirmi bir medeniyetten altısının hayatına devam ettiğini ve bunlardan beşinin Batı medeniyetinin baskısı altında ezildiğinden de bahsediyor.

Konfüçyanist-İslam medeniyetlerin silah alış verişleri de Huntington tarafından abartılmaktadır. Çünkü İslam ülkelerinin silah ticaretinde aslan payını ABD almaktadır. Ayrıca Çin, İslam dünyasını ilgilendiren hangi mesele olursa olsun tüm meselelerde olumsuz görüş serdetmektedir. Huntington, Konfüçyanist-İslam birlikteliğini düşünürken iki şeyi tutturmaya çalışmıştır. Bunlar:

1- ABD'nin silah satışını ve üretimini hukukileştirmek

2- Arada kalan ülkeleri Batı'nın yanına çekmek.

Huntington, Türkiye hakkında da Türk elitinin ve halkının Batıyla bütünleşmek istediğini ancak Batı'nın bunu reddettiğini yazmaktadır. Türk elitinin yaptığı şey köklü bir medeniyete mensup olan Türkiye'yi Batıya kuyruk yapma endişesidir.

Davutoğlu'na göre Türkiye, kapsamlı bir kimlik yenilenmesi ve medeniyet ihyası sürecine girme cesaret ve becerisini gösteremezse; gelecekteki teorisyenler bu toplumu ya tarihin sonunun kurbanları ya da medeniyet çatışmasının suçluları arasında zikredeceklerdir.

Fouad Ajami, *Davet Fakat Kulak Vermeyeceğiz*

Sanki soğuk savaş yılları döneminde diri diri gömülen Batı medeniyeti dışındaki medeniyetler, bir anda üzerlerindeki taş yuvarlanır yuvarlanmaz ayağa kalktılar, tozlarını attılar ve bağlarının sadakatini elde etmeye girişmişler gibi Samuel Huntington, korkuya kapılıp *Medeniyetler Çatışması* adlı bir makale kaleme almıştır.

Huntington'a göre; İslami fundamentalizm, Hinduizm ve Konfüçyanizm yükseliştedir ve giderek güçlerini artırmaktadırlar. Huntington, bu tür hareketlere çok büyük güç atfetmiştir. Halbuki ortada öyle abartılacak bir güç falan yoktur. Arap dünyasının gençleri, kentlileri ve onların Sorbone'da eğitim görmüş laik vaizleri, geleneğe gerçek bir dönüşün kanıtları olabilir mi? Huntington'a göre olabilir. Ama bizce kanıt olamaz.

Huntington, Mısır ve Cezayir'de İslami fundamentalizm hareketlerine ve devleti ele geçirme çalışmalarına da gereğinden çok önem atfetmiştir.

Huntington, Türkiye ile ilgili olarak görüşlerinde yanılmaktadır. Çünkü Türkiye hiçbir zaman sırtını Batıya dönmeyecektir. M. Kemal, bir daha hiç Doğuya dönmeyecek şekilde Türkiye'nin yönünü Batıya çevirmiştir.

Çin medeniyeti öyle Huntington'ın abarttığı gibi bir medeniyet değildir. Hatta Çin medeniyetinin ölü bir medeniyet olduğunu da iddia edebilirim.

Bosna'da yaşanan olaylar neticesinde bazı Müslüman kimseler buraya gelmiş ve savaşmışlardır; ancak Huntington, bu savaşı akraba ülke sendromu şeklinde yansıtmıştır. Bu bir vehimdir. Hiçbir Müslüman süvari, at sırtında Bosna'yı kurtarmaya gitmemiştir.

Körfez savaşı, Huntington ve Saddam'a göre bir medeniyetler çatışması idi. Halbuki; Saddam'a karşı yapılan müdahale gücünde Suudi, Türk ve Suriyeliler de bulunmakta idi. Ayrıca Irak, Hristiyan bir dışişleri bakanına da (Tarık Aziz) sahiptir. Bu savaş sırasında Mısır'da el-ezher şeyhi Celilü'l-hak, Saddam'ı bir zalim olarak ilan etmiştir.

Sonuç olarak Huntington, olayları abartarak sunmuştur. Bana göre medeniyetler çatışması falan olmayacaktır.

Robert Bartley, *Batı Kendisine Güvenmelidir*

Sadece İslami fundamentalizmde değil; kültürel, etnik ve dini değerlere genelde bir ilgi artışı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Fakat aynı şekilde Dünya bütünleşmesine yönelik olarak da ciddi temayüller olduğunu da gözden ırak etmemek lazımdır. İletişim ağları şimdi Dünyayı bir baştan bir başa sarıyor. Savaşları canlı yayın olarak izleyebiliyoruz. Malî piyasalar 24 saat süresince Dünya Ekonomileriyle bağlantılarını sürdürebiliyor. Batı ve Amerikan kültürü iyi ya da kötü, tüm Dünyaya ulaşıyor. Huntington, yazdığı makalesinde olayları abartarak sunmaktadır.

Kishore Mahbubani, *İnhitatin Tehlikeleri, Diğerlerinin Batıya Öğrettikleri*

Huntington, İslami ve Konfüçyen medeniyetler tarafından yöneltilecek meydan okumayı tartışmaktadır. Dünya Ticaret Merkezinin bombalanmasından beri Amerikalılar, faziletli bir Hristiyan medeniyeti üzerinde dolaşan karanlık bir güç olarak algılanan İslam hakkında

Avrupa'ya paranoyayı masnetmeye başlamışlardır. Tuhaf olan şudur ki: Müslümanlara her gün zayıf oldukları hatırlatıldıkça, Batı giderek artan bir şekilde İslam'dan korkuyor. Ne var ki Batı ile İslam çatıştığı zaman kaybeden hep Müslümanlar oluyor. O kadar parçalanmışlıktan sonra İslam dünyası tek bir kuvvet halinde yek-vücut olmaktan uzaktır.

Amerika'nın Suudi Arabistan'a silah satışları nasıl Hristiyan-Müslüman bağlantıyı telkin etmiyor ise, Çin'in İran'a silah satışları da öyle değerlendirilmelidir.

Batı, 800.000.000 nüfusa sahip iken diğerleri 4.700.000.000'luk bir nüfusa sahiptir. Batı demokrasilerinde hiçbir şekilde % 15, % 85'e hükmedemez. Ancak Batı'nın Dünya ölçeğinde yapmaya çalıştığı şey, tam anlamı ile budur.

Batının hali nedir ?

ABD'nin nüfusu, 1960'dan beri % 41 artarken; şiddet % 560 oranında, evlilik dışı doğumlar % 419 oranında, boşanma % 300 oranında, evlenmemiş ailelerde yaşayanların oranı % 350 oranında artmıştır. Yani bir çöküş sezilmektedir. Bu durum başka bir toplumda olsa idi insanların tüyleri ürperirdi. Oysa Amerika halkı diğer ülkelere seyahatinde mağrur olarak bunlardan bî-habermiş gibi gezmektedir.

Zbigniew Brzezinski, *Çatışan Uygarlıklar Esnek Batının Surları*

Batı'nın çoğunda hakim olan maneviyattan yoksun sekülerizm, kendi kültürel yok oluşunun filizini de içinde taşımaktadır. İşte bu yüzden Amerika'nın süper güç konumunun dayanaklarının bayağı zayıf olduğunu düşünüyorum.

Uygarlık tarihi boyunca bütün toplumlar ve bütün dinler tarafından yıkıcı ve bölücü olarak kabul edilen değerler, yani sefahat, şiddet, sınırsız ölçüde kendi zevkine düşkünlük, ahlaki sınırların bulunmaması ... v.b. gibi bir çok kötü değerler, göz alıcı bir şekilde çocuklarımızın önüne serilmektedir. Eğer bu gerçek bizi korkutmuyor ise, Dünya düzeninin lideri olan ülkenin ruhu, onarılması mümkün olmayacak ölçüde tahrip olmuş demektir.

Maneviyatın Dünya çapındaki buhranının üstesinden gelebilmek için hayatımızı yeniden dengeye sokmaya ihtiyacımız var. Hayatın manevi boyutunun da maddi boyutu kadar önemli olduğunu kabul etmenin zamanı gelmiştir.

James Kurth, *Uluslararası Politika - Asıl Çatışma*

Amerika, Japonya ve Avrupa devletleri arasındaki çatışmaların ana eksenini bana göre ekonomiktir. Kimileri SSCB'nin yıkılması ile birlikte Soğuk Savaş Döneminin bittiğini iddia etmektedirler. Bazıları bu görüşe katılmayıp sadece tarafların değiştiğini ileri sürmektedirler. Buradaki taraflar Amerika ve Çin'dir.

Huntington'a göre ABD–Avrupa çatışması; ABD–Japonya çatışması kadar uzlaşmaz değildir. Çünkü ABD ve Avrupa kültürleri bir noktada uzlaşabilir; ancak bu durum Japon medeniyetinde mümkün değildir.

Bu gün İslam medeniyeti için bir çekirdek devlet olmaya en yakın devlet İran'dır. Fakat çeşitli sebeplerle diğer İslam dünyasından tecrit edilmiş durumdadır. Aslında İran'ın çekirdek devlet olması imkansızdır. Diğer potansiyel liderler yani: Türkiye, Mısır, Pakistan ve Endonezya birbirlerinden öyle farklıdır ki hiçbirinin birbirleri ile birliktelik kurma gibi bir durumları yoktur. *Bu demektir ki İslam ile Batı hiçbir zaman karşı karşıya gelemesin. Bunun yerine Batı toplumları ve İslamî guruplar arasında terörist eylemler, sınır çatışmaları ve etnik savaşlar daha muhtemel olacaktır.*

Konfüçyen medeniyetine gelince, Konfüçyen medeniyetinin çekirdek devleti Çin'dir. Bu medeniyetle Batı medeniyeti arasındaki çatışma, gerçekte Çin ve diğer bazı ülkeler arasında bir çatışma şeklini alacaktır. Bu demektir ki; Çin devletine olan şeyler bir medeniyetler çatışmasının yönlendirilmesi ve ayarlanmasında dönüm noktası olacaktır. Gerçekte Batı ve Konfüçyen medeniyetleri arasında bir medeniyetler çatışması olabilir; fakat yakın gelecekte Çin'in kendi içinde komünist geçmişi ile Konfüçyen geleceği arasında bir çatışma vuku bulacaktır. Bu iç çatışmanın doğası, geniş çapta dışarıdakinin doğasını ve zamanını şekillendirecektir. *Bize göre asıl çatışma Batı ve diğerleri arasında değil de Batı ve Batının kendi içerisinde meydana gelecektir.*

Ekber Ahmet, *Medya Moğolları Bağdat Kapısında*

1990'lı yıllar dünyanın ikiye ayrıldığı yıllar olmuştur:

- 1- Patlayan Uygarlıklar
- 2- Çöken Uygarlıklar

Patlayan Uygarlıklar, bugün için Batı medeniyeti mensuplarıdır. Bu medeniyete mensup olanlar medya sayesinde kültürlerini dünyanın her yanına yayma yolunu tutmuşlardır. Geleneksel uygarlıklar buna bazı olaylarda direnecek; bazı olaylarda uzlaşacak ve bazı olaylarda da değişecektir. Bir tek İslam, kendi yolunda ilerleyecektir. Bir tek İslam, Dünya sahnesine potansiyel bir alternatif rolle birlikte global bir perspektif sunmaktadır. Bu durumda İslamın Batıyla ihtilaf halinde olması kaçınılmaz bir sonuç olarak gözüküyor.

Amerika'nın politik gücünün yapamadığını Amerikan medyası yaptı; Pentagonun yapamadığını Hollywood yaptı.

Müslümanlar soruyor: Batı medyası komünizmin yenilmesine yardımcı olduktan sonra, şimdi kimi hedef seçecek ? Bunu tahmin etmek hiç de zor değil. Tabi ki İslamı.

Pierre Sane, *İnsan Hakları ve Kültürler Çatışması*

Bazı ülkelerin zenginliği daha yoksul ülkelere politikalar dikte ettirme yetkisini onlara vermez. Bu gün Batı medeniyetinin açmazlarından birisi belki de en önemli açmazı budur. Batı bu durumu, ya kabul etmek istemiyor ya da ben güçlüyüm böyle olacak diyor. Batı ikinci şıkkı tercih etmekle kendi sonunu da hazırlıyor.

Giandomenico Picco, *Düşmansız Barış Olabilir Mi?*

Terörizm, hoşgörüsüzlüğün canice ortaya çıkışıdır. Hoşgörüsüzlüğe verilen taviz, insanlık için her zaman çok kötü sonuçlar doğurmuştur. Hoşgörüsüzlüğün canice tezahürüne, hızla, sebatla ve kararlılıkla karşılık vermek gerekir. Ama etkili ve güvenilir olabilmek için tutarlılık şarttır. Başka bir deyişle nerede karşılaşır isek karşılaşalım, hoşgörüsüzlükle kararlılık ve cesaretle mücadele edelim. Terörizme ve hoşgörüsüzlüğün her biçimine hızla ve kararlılıkla tepki göstermeyi başaramazsak bu bize çok pahalıya mal olacak; savaşa bile yol açabilecektir.

Mariano Aguirre, *21. Y.Y. Medeniyet Savaşlarının Yüzyılı Olarak Anılacak*

Londra kraliyeti uluslararası ilişkiler enstitüsünün yayınladığı bir rapora göre İslam, her zaman Batının endişelendiği bir konu olmuştur. Artık Batının içine girmeye başlamıştır. Son dönemlerde Batı Avrupa'nın bazı fakir mahallelerinde çok sayıda Müslüman yaşamaktadır. Artık İslam, Batıda kültürel gerçekliğin bir parçası olmuştur. Bu eski düşman Batı Avrupa kapılarından içeri sızmıştır.

1990 yılında Kuveyt'in Irak tarafından işgali, Bağdat'ın nükleer çalışmalarının ortaya çıkması: Arapların Batıyı tehdit eden imajını iyice pekiştirmiştir.

NATO'nun yayımladığı son raporlardan bir tanesinde üye ülkelerin, radikal dinî grupların düşmanca saldırılarından dolayı İslamı bir tehdit olarak gördükleri bildirilmiştir⁵.

Muhammed Arkun, *Batı - İslam Kavgasının İçyüzü: Korku ve Kördöğüşü*

1960'lı yıllarda cereyan eden Arap-İsrail çatışmalarında Batının üstlendiği rol; sömürücü, materyalist ve hükmedici imajını pekiştirmiştir. Batının uyguladığı siyaset, fundamentalist ve dinci gruplar tarafından tanrı tanımazlık, ahlaksızlık, küstahlık olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Buradan hareketle Batı, tüm olumsuz unsurları harmanlayan ideolojik bir anlam kazanmıştır. Aynı şekilde de Batıda, İslam böyle görülmeye başlanmıştır.

Batının, Bosna konusunda uyguladığı çifte standardı Müslümanlar bir türlü kabul edememektedirler ve şu soruyu sormaktadırlar: Müslümanlar Belgrat'ta aynı şeyleri yapmış olsa idi, yine Batı sessizliğini koruyacak mıydı ? Bu sorunun cevabı kesinlikle hayırdır.

⁵ Avrasya Stratejik Araştırmalar Dergisi, NATO, Haziran 2000

Abdurrahman Münif, Bir Uygarlığa Karşı Savaş

İnsanlar, yeni dünya düzeninin; temel insan hak ve özgürlükleri çerçevesinde gelişmesini istiyorlar. Peki bugün yaşananlar böyle mi ?

Batı, özellikle de Amerika kötü ve gelişmemiş yöneticilere verdiği destek ile insanların haklı ve meşru taleplerini görmezden gelmesi bakımından masumiyetten uzaktır. Batının amacı; silahlarını satabilecekleri ve deneyebilecekleri sıkıntılı bölgeler oluşturmaktır.

Kültürün yerine medya, uygarlığın yerine teknoloji, insanın yerine makineyi koymak imkansızdır. Körfez savaşı iki şeyi kanıtlamıştır:

1- Tüm gücüne yeteneklerine ve yaygınlığına rağmen medya, kültürün yerine geçemez.

2- Sansürle desteklenmiş medya, belki belli bir zaman için gerçekleri saklamaya yarayabilir; fakat bu devasa aygıtlar da bir şeyler kötü gittiğinde kendisini yaratanlara karşı işlemeye de başlayabilir.

Amerika'nın, körfeze müdahale etmesi sadece petrol için değildir. Petrol, listenin başında yer alır. Amerikalılar için petrol, iki şey demektir.

1- Kâr

2- İnsanların geleceğini kontrol etme gücü.

Dünya düzenin belirlenmesinde petrol çok önemli bir yere sahiptir. Dünya üzerindeki petrolün büyük çoğunluğu Amerika tarafından şirketler vasıtasıyla kontrol edilmekte ayrıca Amerika; petrol üreten ülkelere silah satarak ekonomisini güçlendirmektedir. ABD, artık yeni dünya düzenini dayatacak durumdadır; ancak yavaş yavaş rekabetler de gün yüzüne çıkmaya başlamıştır.

George Orwell'in 1984 romanında geçen şeyler bugün birer birer yaşanmaktadır. Bunlar: beyin yıkama, insan belleğine yeniden şekil verilmesi, ideal insanın yaratılması... v.s.

Binnaz Toprak, Huntington Batının Önyargılarını Yansıtıyor

Huntington, Batının Bosna olaylarındaki kayıtsızlığını uygarlıklar çatışması çerçevesinde değerlendirmektedir. Müslüman ülkelerin, Batıyı çifte standart kullanmakla suçlamalarını politik gerçekliğe aykırı bulmaktadır. Huntington'a göre, çarpışan uygarlıkların dünyası kaçınılmaz olarak çifte standartlar dünyasıdır. Oysa dış politikada çifte standart kullanımı, Huntington'ın iddiasının aksine ekonomik ve politik çıkarlarla bağlantılı olmuştur⁶.

⁶ www.ntvmsnbc.com/dünya/ortadoğu

Yine Huntington'ın Azerbaycan–Ermenistan çatışmasındaki değerlendirmesi de eksiktir. Çünkü burası bir uygarlıklar çatışması yeri değil sadece SSCB döneminde sorunlu olarak bırakılan yerin SSCB'nin dağılması ile de yeniden gündeme gelmesi meselesidir.

Bugün, Huntington'ın öngördüğü gibi medeniyetler çatışması yoluna doğru değil medeniyetlerin kültür ortaklığına doğru yol alınmaktadır. Bugün *Doğu* ve *Batı* yoktur. Gelecekte bir ayrım olacaksa bu *Doğu* ve *Batı* şeklinde değil *global ekonomik yapıya uyum sağlayanlar* ve *diğerleri* arasında olacaktır.

İbrahim Kiras, *Tarihin Sonunu İslam Geciktiriyor*

Fukuyama, SSCB'nin yıkılışı ile tarihin sonunu getirmiş; ancak Bosna'da yaşananlar onu yalanlamıştır. Bu savaş, İslamın dünya sistemine karşı bir alternatif oluşturabilme gücünün olduğunu göstermiştir. bunun üzerine Fukuyama'nın arkadaşı Huntington, bir makale kaleme alarak *Medeniyetler Çatışması Mı* diye sormuş ve kendince cevabın evet olduğunu söylemiştir.

Bu makaleler Batı medeniyetinin çöküş sinyallerini veriyor. Kısa vadede bir İslam birlikteliği gözükmemekle birlikte Batı medeniyetinin tek alternatifi İslam'dır.

Mustafa Özcan, *Meş'um Teori*

Edward Said'e göre İslam dünyasına karşı başlatılmak istenen soğuk savaş stratejisinde en büyük pay Bernard Lewis'e aittir. Aslında medeniyetler çatışması tezi de Yahudi asıllı Türkolog, yere göğe sığdıramadığımız Bernard Lewis'e aittir. Hem Lewis hem de Huntington, Batı medeniyetinin dünyada hakim olmasını isterler. Ayrıca Huntington, böyle bir makaleyi kaleme almakla sömürgeciliğe yeşil ışık yakmıştır.

Zeynep Sayın, *Batı Modernizmi-İslam Fundamantalizmi*

Modernizmin ilginç yanı evrensel bir ideal olarak egemenliğini ilan edebilmek için sürekli bir ötekine ihtiyaç duymasıdır. Çünkü kendini gerçekten evrensel olarak gerçekleştirebilirse aslında kendini yıkmış olacaktır. Nitekim düşman *ötekiden* mahrum kaldığı anda içerisinde kimliği bütün anlamını yitirecektir.

Batı için İslami tehdit aslında yeni değildir. SSCB'nin dağılmasına kadar sadece unutulmuştur. Müslüman ülkeler her ne zaman biraz kendini toplamaya başlasa Batı onları, kendine düşman saymıştır. Avrupa'nın göbeğinde yaşanan Bosna dramı, Avrupa'nın hoşgörüsüzlüğünün en bariz örneğini sergilemektedir.

Yasin Akay, *Eskatolojinin Sonundan Çatışmanın Devamına*

Körfez savaşından sonra, herkesin dilindeki yeni dünya düzeninin çatısı akademik çevreler tarafından oluşturulmuştur. Çok geçmeden Amerika hormonlu Japon Francis Fukuyama

tarihin sonunu getirerek her tarafa eskatolojiyi serdetmiştir. Bu eskatolojinin farkı, artık bizzat tarihin sonunda yaşamakta olduğumuzu iddia ediyor olmasıydı. Fukuyama'ya göre bizzat cennetin içinde idik. Veriler çok sağlam görünüyordu. İnsanların halihazırda yaşamakta olduğu çatışmaların hepsi son dalgalanmalardan ibaretti. Bunların hiç birinin önümüze yeni bir alternatif ve tarihsel seçenek çıkarma imkanı yoktu. Zaten görünürde İslam fundamantalizminin sesi gür çıkmakta idi. Ama onun da alternatif sunma imkanı yoktu. Siyasal İslamın kalesi sayılabilecek olan İran'da üretim, tüketim ve finans modelleri ileri kapitalist dünyaya bir alternatif oluşturmuyor; aksine bu dünyaya eklemenecek bir mahiyet arz ediyordu. Son kertede geçici olan gerginlikler hesaba katılmazsa onlar da Coco-Cola içiyorlar; Sony marka elektronik ürünler kullanıyorlardı. Anlaşılan telaşlanacak bir şey yoktur.

Sonuç

11 Eylül 2001 saldırısı ile başlayan süreç, dünya dengelerinde pek çok bilinenin yeniden gözden geçirilmesi sürecini başlatmıştır. Bu süreç daha çok batının İslam'ı ötekileştirmesi sürecini de pekiştirmiştir. Bu ötekileştirme sürecinde Huntington, İslamafobinin taraftarlığını yaparak geçmişte Haçlı Seferleri olarak isimlendirilen olayların çağdaş versiyonunu kurgulamıştır. Yalnız bu kurgunun kimi devletler ve stratejistler tarafından dünyanın geleceğine yön vermek amacına matuf olmak üzere kullanılmaya çalışılması, zaman zaman yaşanan olaylarda çalışmaya dönük referanslar, Huntington'ın tezinin ne denli ciddiye alındığının da göstergesidir.

Huntington'a göre batı ve diğerleri arasında yaşanacak olan sorunlar üçüncü dünya savaşının da başlangıcını teşkil edecektir. Bu savaşın yaşanmasını medeniyetler arası farklılıklara, gelişen iletişim teknolojilerine, yaşanan siyasi, sosyal ve ekonomik olaylara bağlayan; söz konusu dönemin etnik milliyetçilikten ziyade din bağlarını güçlendirdiği tezini savunan Huntington'ın kurgusu, batının dünya siyasasındaki hakim konumunu tahkim etmeye yarayacak bir tez olarak değerlendirilmelidir. Son olarak Huntington'ın kurgusundaki üçüncü dünya savaşının batı ve ötekiler arasında yaşanacağı varsayımı üzerine inşa ettiği yapının, batının üstünlüğünün peşin kabulüne dayandığı da göz önünde tutulması gereken önemli bir husustur.

REFERENCES

- Samuel Huntington, Medeniyetler Çatışması, Derleyen: Murat Yılmaz, Vadi Yay., Ankara 1997)